

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 47.

V Ljubljani, 23. listopada 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{2}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštne 6 K.

Vsebina: „Slovansko srce.“ — Naš denarni zavod. — Učiteljstvu in učiteljskim društvom v preudarek. — Spomini na Belgrad. — „Tudi na predek!“ — Učitelj in katehet. — Pisarna. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Politiški pregled. — Vestnik. — Razgled po šolskem svetu. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

„Slovansko srce.“

I.

Šolski bojkot na Poznanjskem vznemirja zopet slovansko časopisje, in da Slovenci ne ostajamo za ostalo slovansko javnostjo — je umevno.

„Norddeutsche Allgemeine Zeitung“ je prinesla v številki z dne 1. novembra t. l. prav obširen uvodnik, kjer pojasnuje, kake korake misli storiti nemška vlada, da stre trmo poljskih staršev in poljskih otrok.

Renitentne otroke se porazdeli po posameznih razredih, a ob času verouka jih bodo poučevali v drugih predmetih, seveda edino le v nemškem učnem jeziku. — Ako bo pa v enem razredu preveč takih otrok, razdelili bodo take „prenapolnjene razrede“ v več razredov in s tem pride tudi več nemških učiteljev v dotične kraje. Če bi pa slučajno postala šolska poslopja zaradi te razširjatve pretesna, postavi vlada nova poslopja na občinske stroške — seveda brez vsakega občinskega sklepa. — A tudi kaznovali bodo renitentne otroke, in sicer bodo morali po pouku presedeti zakonito določen čas v šoli, a njih starši bodo kaznovani najostreje zaradi „šolskih zamud“. Poleg teh kazni ne dobé dotični otroci pravočasno izpustnice in deležni ne bodo nikakih olajšav. — Proti zasramovalcem učiteljev bodo postopali najstrožje in neposlušne krajne šolske svetnike bodo odstavili in nadomestili z vladnimi organi.

Kruto in naravnost brutalno je tako postopanje nemške vlade napram davek plačujočemu poljskemu prebivalstvu. Tu se kaže nemški „edelvolk“ v vsi svoji kulturni nasilnosti in človeka — posebno pa slovenskega učitelja — boli srce, ako čita take izjave človeške brezobzirnosti v prosvetljenem veku.

Kakor pa postopa nemška država s svojimi podložniki Poljaki ravno v šolskem vprašanju, slično se godi Slovanom, v prvi vrsti Slovincem in Hrvatom v Avstriji.

Pri tej priliki nam prihajajo v spomin veleznačilne besede, ki jih je govoril „pokojni“ naučni minister pl. Hartel deputaciji dunajskih Čehov, ki ga je prišla prosit za podelitev javnosti privatni češki šoli društva „Komensky“ na Dunaju. Minister je dejal: „Za Vas, gospodje, govori zakon; ali politične razmere ne dovoljujejo, da bi Vam ustregli. Meni bi bilo milejše in ljubše, ko bi Vam mogel

ustreči in ko bi se mogel ravnati po zakonu. V tej zadevi ne odločujem jaz, ampak dr. Koerber.

Ne bomo se pečali z zadevami čeških otrok na Dunaju, kjer kraljujejo nad vse pravični vzor-katoličani naših slovenskih klerikalcev. To zadevo naj rešujejo Čehi sami, a ozreti se nam je na avstrijske poznanjske razmere Slovencev na Koroškem, specijelno pa na Primorskem in Goriškem in v Trstu.

Ako se ne motimo, sta minili meseca oktobra t. l. ravno dva leti, odkar je izreklo najvišje sodišče, da morajo dobiti Slovenci zakonitim potom potrebne slovenske šole v Trstu.

In kakor so hodili tržaški Slovenci dolgo pot dvajsetih let, da so prišli le do izreka najvišje justične uprave, da imajo pravico do svojih javnih šol, tako, upamo trdno, bodo hodili zopet dvajset let, da se jim ta pravica zopet pripozna — seveda le na papirju, zakaj politične razmere ne dovoljujejo, da bi jim ustregli.

Tržaški Slovenci so imeli pred kratkim sijajen manifestacijski shod, kjer so grmeli pri zaprtih vratih nad „pravično“ avstrijsko zakonodajstvo, da jim ne dá za 2000 slovenskih otrok niene javne šole. Sklenile so se — kakor tudi sprejele — plamteče resolucije, zahtevajoč slovenskim otrokom slovenskih šol.

A ker politične razmere ne dovoljujejo, da bi jim ustregli — je bil ta sijajni shod nemara — udarec po morju.

In ravno sedanje politične razmere so bile take, da bi se tržaško šolsko vprašanje lahko najlažje in najtišje rešilo. Vlada je bila zaradi volilne reforme v takih škripeih, da bi gotovo privolila v ustanovitev slovenskih državnih šol — vsaj za prvo silo; in to bi jo menda toliko stalo kakor „dar“ 20.000 kron, ki so prišle v Ljubljano — v znak hvaležnosti.

In to situacijo je hotel izkoristiti državni poslanec dr. Tavčar.*) Stavil je tozadevno interpelacijo in jo temeljito podprl. Potrkal je na vrata vseh slovanskih državnozborskih klubov in seveda tudi pri „Slovanski zvezi“, torej pri ljudeh, ki nosijo svoja „slovanska srca“ vedno na ogled, pri ljudeh, ki se tope same slovanske navdušenosti.

Toda to „slovansko srce“ slovanskih poslancev, tako kranjskih, štajerskih kakor tudi goriških in primorskih, je ostalo zakrknjeno — ker politične razmere ne dovoljujejo,

*) V tem primeru bi pohvalili vsakega poslanca! Uredništvo.

da se ustreže upravičeni želji tržaških Slovencev.

Temu se nič ne čudimo: tako hočejo politične razmere. In kar hočejo te in pa eden sam, to morajo vsi drugi. Šola je prokletstvo za narod!

Čudom se le čudimo, da se slovenska javnost ne zdrami in da še vedno veruje v „slovansko srce“ obmejnih državnih poslancev.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodono naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca vinotoka 1906 **K 210.959'87.**

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Učiteljstvu in učiteljskim društvom v predarek.

(Po shodu zaupnikov narodno-napredne stranke.)

Med učiteljstvom opazujemo neko nesporazumljenje zaradi načina bojevanja na našem političnem polju. S klerikalizmom ni mogel simpatizovati nihče, ker je ta sistematiško in z namenom jemal že od pamtiveka dobro ime učiteljstvu in kopal grob šoli, ljudski izobrazbi in omiki. Napredno učiteljstvo je iskalo zaslonbe med prijatelji šolstva, ki jih med našim narodom ni malo. Vkljub gorostasnemu obrekovanju klerikalizma ima učiteljstvo med narodom trdno zaslonbo. Naš narod je spoznal korist šolstva; želi si imeti povsod dobrih šol in dobrih učiteljev.

Neprestano razširjajo in gradé nova šolska poslopja; našemu narodu se ne zdi škoda velikih vsot za dobro šolstvo, ker je prepričan, da ni ta kapital zavržen, marveč da prinaša stoterne obresti. To je lepo zadoščenje za nečuvano poniževanje in obrekovanje.

Žal, da tudi mnogo svojih prijateljev ne moremo prišteti k iskrenim podpornikom učiteljstva in šolstva. Ti zahtevajo od nas preveč. Ako izpolnuje učitelj vestno svoje stanovske dolžnosti, ki niso malenkostne, marveč silno težavne in polne odgovornosti, je zadostil v polni meri terjatvam svojega poklica. Le malokomu so težave našega poklica znane, zato nas marsikdo sodi in obsoja kot nedelavne, malomarne lenuhe, površneže, brezbrizneže itd. Svet sodi namreč to, kar vidi, sodi javna dela in uspehe, za vse drugo ima navadno le preziranje, površno sodbo in celo zaničevanje. Naše težavno, glavno delovanje je med štirimi stenami, javnosti nepristopno. Svet tega ne jemlje v poštev, zato je še danes rek Rimljanov v veljavi: „Kogar so bogovi zavrgli, je izvoljen odgojiteljem.“*)

To javno preziranje našega trudapolnega delovanja peče in boli. Ta bol ni majhna zlasti zaraditega, ker je ta napačna sodba in brezbrizna malenkostna ocena našega važnega delovanja kriva, da moramo pri svojem težavnem delu — stradati. Kako naj vendar izhaja ubog začetnik brez stanovanja v sedanjih kritičkih časih z borimi 66 kronami na mesec? S tem naj se hrani, naj plačuje stanovanje in se stanu primerno oblači, naj zahaja v družabne kroge, naj bo delaven za javni blagor, s tem naj se izobrazuje, naj bo politiško delaven in Bog ve, kaj še vse drugega! Ali je hišni oče z mnogobrojno družino kaj na boljšem od začetnika? Temu prede še hujša vkljub draginjski dokladi, ker se višajo cene od dne do dne. Ali je potem čudno, ako postanejo začetniki in drugi stradajoči zaradi neprestane bede popolnoma topi za ves svet, da se jih loti resignacija? Stradajoči naj ima ideale, naj bo delaven še izven šole, naj dela to, kar zahteva svet in družba od njega? — Ironija!

*) Kadar bodo umevali voditelji našega naroda svojo nalogo, pride do veljave izrek: „Kogar bogovi ljubijo, je učitelj svojemu ljudstvu.“ To pa bo mogoče le tedaj, kadar se podemokratizuje vsa naša javnost. Uredn.

Spomini na Belgrad.

Prijatelju in pobratimu Jovanu P. Jevanoviću posvetil —a.

V.

Mogočen vtisk je napravil na nas Slovence sijajen koncert, ki ga je priredilo srbsko učiteljstvo v nedeljo dne 19. avgusta zvečer v velikanski Kolarčevi dvorani.

Gneča je bila naravnost — grozovita. Ne motim se nič, ako trdim, da je bilo do 1000 udeležnikov. Zavlada je hipno uprav tropična vročina. Govorilo se je in tako so tudi dnevniki pisali drugi dan, da tako sijajnega koncerta — s tako udeležbo še ni videl Belgrad. Nad 1000 ljudi je moralo oditi v kljub temu, da so nekateri ponujali do 20 dinarov (kron) za vstopnico.

Vse pevske točke je dovršeno pevalo „Prvo beog. pevsko društvo“ pod osebnim vodstvom znanega skladatelja Mokranjaca in godbene točke je precizno izvajala vojaška godba. „Pevsko društvo“ je pelo poleg srbskih, bulgarskih in hrvaških pesni tudi slovenske — in takrat ni hotelo navdušenje ponehati. Okna so se tresla zaradi gromovitega klicanja: „Živeli bračo Slovenci!“ Umevno je, da so nam tujcem odkazali prve prostore.

Po koncertu se je razvila prav živahna zabava. Na obširnem dvorišču so se popevale srbske narodne popevke, a v dvorani

se je „igral“ ob zvokih vojaške godbe narodni ples „kolo“ do ranega jutra. — In kako domačega se čuti človek ravno pri takih prilikah, akoravno je daleč, daleč od domačega ognjišča. Zakaj tu je vladala ona neprisiljena, demokraška veselost, ki je doma zaman iščeš. Tu si videl roko v roki plesati najvišje vojaške dostojanstvenike do najnižjega vojaka. Preprost delavec se je kretal poleg najvišjega uradnika; preprosta žena je stopala poleg najfinejše dame.

In pri nas?!

Sijajna je bila slavnostna predstava v kraljevem gledališču v nedeljo 20. avgusta zvečer. — Igralci so bili sicer še vsi na dopustu, a naučni minister je pozval brzojavno domov igralce in igralke, hoteč s tem prirediti učiteljstvu izreden duševni užitek.

Gostom so se tudi tu odkazali častni sedeži.

Uprizorili so prvo dejanje narodne spevoigre „Djida“, ki jo je spisal pred dobrim letom umrli narodni učitelj Janko Veselinović. Tu se nam je nudil izreden užitek, zakaj ravno ta igra odkrije takorekoč srbski narod v vsem svojem narodnem življenju. Glavno ulogo je imel prvi komik belgrajski g. Gavrilović. In ko je izzvenel spev „Tedoh pesmu da ispevam književniku Janku“ po čarobno razsvetljenem gledališču, se je dvignilo vse srbsko učiteljstvo s svojih sedežev, kličeč: „Slava, Janku, slava!“ — — —